

zigortuak izan diren jokamoldeetan oinarrituz trataera diskriminagarria antzeman zaien ekintza administratiboak bertan behera uzteaz gain, legea hautsi duenarenganako elkartasun eta laguntzazko jokaera bultzatu behar da gizartean, hori baita hiritar horien gizarteratzea lortzeko bide egoki bakarra.

Ikuspuntu horretatik, desiragarria da eskubide batentzako baldintza bezala aurrekari penalik ez izatea jartzen duen edozein arau edo xedapen aldatzea, eta lehendik zigortutako ekintza deliktibo baten aitzakiaz lanpostu baterako sarrera oztopatu nahi duten xedapen guztiak kentzea. Horrela, ekidin egingo litzateke legeak espreski debekatzen duen bazterkeria bat, delitua egindako pertsona gizartearentzat berreskuratzeko guztiz kaltegarria dena.

7.2. HIRITARREK INFORMAZIO PUBLIKORAKO TRAMITEETAN AURKEZTEN DITUZTEN ARRAZOIBIDEEI ERANTZUTEKO ADMINISTRAZIOAK DAUKAN OBLIGAZIOARI BURUZ

Hiritarrek behin baino gehiagotan jo dute Arartekoarengana udalek hirigintza planeamendu gaitan ustez iharduera irregularrak burutzen dituztelako. Sakoneko gaiez aparte, kexa gehienetan beste salaketa hau ere egiten zen: planen hiritarrentzako informazio fasean horiek aurkezten dituzten arrazoibideei Administrazioak ez diela erantzuten.

Antzeko kexak aurkeztu dira sailkatutako iharduera-lizentzien espedienteak tramitatzen direnean biztanleek entzunaldi tramiteetan aurkezten dituzten arrazoibideei dagokienez.

Hasieratik bertatik administrazioaren jokabide kaltegarritzat jotzera ausartzen garen jarrera horrek irain sentimenduak eragiten ditu hiritarrengan, ez baitute ulertzen udalek salbuespen laudagarrietan izan ezik zergatik ez dieten beraien idazkiei erantzuten. Jarrera horiek Administrazioak daukan jokaera harroaren adierazpentzat ere jotzen dituzte, eta beraien ustez Administrazioak daukan eskubideek ezin dute justifikatu hiritarrekiko arreta falta hori.

Horregatik, Arartekoaren ustez interesgarria da gai honi buruzko azterketa juridikoa egitea, prozeduraren ikuspegitik arrazoibideak aurkezten dituzten administratuekiko Administrazioaren betebeharrak noraino iristen diren jakiteko.

* * *

Administrazio Publikoen eta Administrazio Prozedura Amankomunaren Erregimen Juridikoari buruzko azaroaren 27ko 30/92 Legeak erakunde publiko guztiek bete beharreko administrazio prozedura amankomuna ezarri du, zeinaren bidez hiritarren eskubideak bermatzeko sistema bat ezartzen baita 1978ko Konstituzioan jasotako agindu eta printzipioen bidetik.

Lege honek, arrazoi adierazpeneko II. atalean dioenez “*Administrazio Publiko guztiei dagokien administrazio prozedura amankomuna arautzen du, eta hiritarrek administrazio iharduerari dagokionez dauzkaten gutxienezko bermeak finkatzen ditu*”.

Horregatik, 30/92 Legeak, besteak beste Konstituzioak hiritarren partaidetza errazteko aginte publikoei ezartzen zien agindua zehazten du (EK 9-2. art.). Gainera, legezko xedapen batean Estatu sozial eta zuzenbidezko batean hiritarrek administrazioaren ihardueran parte hartzeko eta eragiten dieten erabakietan alderdi entzunak izan daitezen parte hartzeko dauzkaten bideak ere zehazten ditu (EK 105. art.):

9-2. art.: “*Botere publikoei dagokie (...) hiritargoen parte hartzea erraztea bai politika mailan, bai ekonomia, kultura eta gizarte mailan ere*”.

105. art.: “*Legeak zera arautuko du:*

- a) **Hiritarren entzunaldia** zuzenki edo legeak aitortutako erakunde eta elkarteak, **haiei dagozkien administral erabakietako elaborapen prozeduran**.
- b) *Artxibu eta Erregistroetara hiritarren sarbidea, Estatuko defentsa eta seguritateari dagokiona, delituen hautematez eta pertsonen barrukotasuna salbuespenez.*
- c) *Sortu behar den administral ekintzaren **prozedura**, eta behar denean, **interesatuaren entzutea garantizatuz**”.*

Konstituzioaren testuak erakusten duenez, legegilea arduratu egin zen hiritarrek eragiten dieten administrazio informazioa eskura dezaten, eta administrazioaren prozeduretan Administrazio publikoaren aurrean beraien eskubideak eta interes pertsonalak defendatzeko beharrezkoak ikusten dituzten idazkiak aurkez dituzten.

Azpimarratu beharreko beste aspektu bat zera da, Espainiako Konstituzioak 149-1-18. artikuluan iragartzen zuenari erantzuten dio aipatu den testu legal honek, Estatuaren esku geratzen baita “administrazioaren prozedura amankomuna” arautzeko eta ezartzeko ahalmena, Konstituzioaren ustez gai hori administrazio guztiei berdin ezarri behar zaielako. Horregatik, erakunde publiko guztiek errespetatu beharko dituzte 30/92 Legearen aginduak sailen arabera eduki ditzaketan eskumenetan beraien prozedurak arautu eta garatzerakoan.

* * *

30/92 Legeko 42-1. eta 58-1. artikuluen arabera, administrazio prozedura jakin batean interesa daukaten hiritarrek aurkezten dituzten gaietara Administrazioa erantzutera eta administrazio ebazpena ematera beharturik dago:

42-1. art.: “*Administrazioa interesatuek aurkezten dituzten eskari guztiei buruzko ebazpenak ematera beharturik dago...*”.

58-1. art.: “*Interesatuei beraien eskubide eta interesetara eragiten dieten ebazpenak eta administrazio ekintzak jakinaraziko zaizkie...*”.

Hiritarrentzako informazio tramiteei dagokienez, administrazioaren betebeharrak hori bera interesatuaren baldintza ezarri gabe eta irizpide orokorrekin VI. Ataleko “Administrazio prozedurei buruzko xedapen orokorrei buruz”, III. Kapituluko “Prozeduraren instrukzioa” IV. sailean “Interesatuaren partaidetza” jasota ere badago. 86-3. artikuluko 2. lerroaldian honela dio: “*Hiritarrentzako*

*informazio tramitean parte hartzeak ez du berez interesatu izaera emango. Halere, tramite horretan **arrazoibideak edo oharrak aurkezten dituztenek Administrazioaren aldetik arrazoitutako erantzuna jasotzeko eskubidea daukate**, eta funtsean gai berdintsuak planteatzen dituzten guztiei erantzun bakar bat eman ahalko zaie”.*

Informazio tramite hori hiritarrek espedienteak “ikusteko” edo aztertzeko daukaten eskubidean, eta gainera iharduera burutzen ari den administrazioaren aurrean idazkiak aurkezteko eskubidean gauzatzen da. Arrazoibide horietan beraien intereserako gehien komeni den guztia planteatu, edo indarrean dagoen araudia zorrotz bete dadila eskatu edo besterik gabe gai jakin bati buruzko beraien iritzia eman dezakete.

Arrazoibideak onartzen ez direnean horiei ematen zaien erantzun arrazoituaren bidez hiritarrek jakin dezakete zergatik beraien nahiak ez diren bete, eta horrela Administrazioaren akordioen kontrako errekurtsioa aurkez dezakete. Administrazioek ez badituzte ezagutzen aginte publikoek beraien proposamenak ez onartzeko eduki dituzten arrazoiak, nekez erantzun ahalko diete argudio horiei, eta horrela beraien interesak defenditzeko eskubidea kaltetu egingo litzateke, defentsarik eza eraginez.

Bestalde, prozedura gaietarako oinarrizko araua 30/92 Legea denez gero, administrazioaren batek prozedura jakin bati buruz edozein arauketa ezartzen duela ere, horrek beti errespetatu behar ditu aipatu legeak jasotzen eta Konstituzioak bermatzen dituen hiritarren eskubideak. Beste era batera adierazita, sailkako legediak ezartzen duen prozedura batek ere ezin ditu hiritarrei aitortutako eskubideak murriztu, hori alor horretarako oinarrizko legean ezarritakoa inplizituki salbuestea litzatekeelako, eta hori, begibistakoa den bezala, antolamendu juridikoaren printzipioen kontra joatea litzateke.

Alabaina, sailkako araudi ia guztia 30/92 Legea argitaratu baino lehen onartuta dago eta, beraz, lege horietako prozedura mailako aspektuek beti ez dituzte jasotzen administrazio prozedurarako oinarrizko legeak hiritarrei aitortzen dizkieten berme guztiak. Are gehiago, 1992. urtea geroztik onartutako lege batzuk dagokien sailari buruzko akordio onarketarako prozedura bereziak arautzerakoan Administrazioaren oinarrizko betebeharrak batzuk ahaztu eta guzti giten dituzte.

* * *

Hirigintza alorrean, eta zehazki planeamenduak onartzerako prozesuetan zer gertatzen den aztertzea interesgarria da.

Hirigintza-dokumentuek hasierako onarketaren ondoren jarraitu behar duten hiritarrentzako informazio tramiteak arautzen dituen araudia agindu hauetan oinarritzen da: Lurraren Legeari buruzko Testu Bateratuko 114. artikulutik 117.era bitartekoak; Planeamenduari buruzko Araudiko 128. art.; Eusko Legebiltzarraren etxebizitzaren arloko presakako neurriak eta hirigintza plangintzako zein kudeaketako tresnak izapidetzeko neurriak zehazteari buruzko ekainaren 30eko 17/1994 Legeko 16. art.; eta baita lurraren eta bazkonde profesionalen neurri liberalizatzaileei buruzko ekainaren 7ko 5/1996 Erret Dekretu Legeko 3-1. art.

Agindu horietan esaten denez “*dagozkien arrazoibideak ondorioztatu ahalko dira*” eta “*informazio publikoaren emaitzen arabera*” behin-behingo onartzea erabakiko da beharrezko zuzenketak sartu ondoren. Artikulu bakar batean ere ez da esaten ordea iharduera burutzen duen udal edo administrazioak hiritarrek edo kolektiboek aurkeztutako arrazoibideei erantzun beharko dienik.

Honi dagokionez, hiritarrentzako informazio tramiteak aztertzerakoan Auzitegi Gorenaren dotrinak orain arte bi prozedura edo bide bereizten zituen: interesatuei pertsonalki jakinarazpena egitea eskatzen duten prozedurak, beraz arrazoibideak aurkezten dituztenei interesatu izaera aitortuaz; eta hiritarrentzako informazioa izaera orokorrarekin eta era guztietako kontsultetarako aukera planteatzen duten kasuak, eta kasu honetan ez zaie alegatzaileei, prozeduran interesa daukaten izaerarik aitortzen.

Lehenengo kasuan sartzeko dira inizatiba partikularra daukaten plan partzialen onarketak (Planeamendu Araudiko 140.3. artikulua), edo detailezko azterketak (Planeamendu Araudiko 140-3. art.) edo birzatatze proiektuak (Hirigintza Kudeaketarako Araudiko 108-1. art.) edo konpentsaziozkoak (Hirigintza Kudeaketarako Araudiko 174-1. art.), horietan hiritarrentzako informazio tramiteek eta interesatuei eman beharreko jakinarazpen pertsonalek daukaten helburua hau delarik: “*planeamendu tresna horien onarketa prozeduretan interesatuen partaidetza artikulatzea, beraz administrazioaren prozedura orokorrean entzunaldi tramiteari dagokion funtzioa beteaz*” (Auzitegi Gorenak, 1988ko abenduak 20, Ar. 10.170).

Bigarren kasuan, jakinarazpen pertsonala beharrezkoa ez denean planeamendu orokorra eta garapen planeamendua onartzeko prozedurak sartzeko dira, eta kasu horiei buruz Auzitegi Gorenak hau dio: “*...publikoarentzako informazio tramitea, bere izaeragatik ezin da nahastu interesatuen entzunaldiarekin, prozedimentu berezi batzuetan ordezkatu dezakeen arren; baina biztanlego osoari eta interes zehatz ugari eta zenbaezinei eragiten dieten Planen burutze eta onartze prozedura jakinetan, garbi dago bere helburua ez dela interes berezi bat bermatzea, baizik Administrazioari datu gehiago eta hobeak eskaintzea arrazoibide eta iradokizun guztietara irekitako aurretiazko kontsulta baten bidez erabaki zuzen eta objetiboagoa hartzen lagunduko dutelarik*” (Auzitegi Gorenak, 1984ko azaroak 24 Ar. 6.193).

Baina 30/92 legea onartu zenetik eta bere 86-3. artikuluko 2. lerroaldian esaten denaren arabera, berdin dio espedienteari buruz arrazoibideak aurkezten dituen interesatua izan edo ez, Administrazioak kasu guztietan erantzun behar dielako hark aurkeztutako arrazoibideei. Hemendik aurrera ulertu behar da hirigintzari buruzko araudiak esaten ez badu ere, planeamendu edo hirigintza gestiorako tresnen hiritarrentzako informazioari arrazoibideak aurkezten dizkieten administratu indibidual edo kolektiboen **arrazoibide kasu guztiei erantzun behar dietela administrazio eskudunek**, eta horiek normalean udalak izaten dira, arrazoibideak onartu edo atzera bota diren eta hori osorik edo partzialki egin den adieraziaz.

Testuinguru juridiko honetan desiragarria litzateke baita ere Administrazioak arrazoibide-aurkezle guztiei hirigintza planeamenduko tresnen behin betiko

onarketa akordioak ere jakinaraztea espedientean parte interesatua izan direlako, eta kasu bakoitzean aurkez daitezkeen errekurso administratibo edo jurisdikzionalak jartzeko aukera ematea.

Beste horrenbeste esan behar da gainerantzeko sailen legediari buruz, eta guztiak jasotzeko asmorik gabe ondokoak aipa daitezke: iharduera sailkatuen lizentziak emateko prozeduretan Iharduera Gogaikarri, Osasungaitz, Kaltegarri eta Arriskutsuen Araudiko 30-2.a) artikulua babesean aurkezten diren arazoibideak; Ingurugiro Eraginaren Ebaluaketari buruzko ekainaren 28ko 1302/1986 Legegintza Erret Dekretuko 3-1. artikuluan iragarritako hiritarrentzako informazio tramiteetan aurkeztutako arazoibideak; eta Euskal Herriko Naturaren Zainketarako ekainaren 30eko Eusko Legebiltzarraren 16/1994 legeak 7 d) artikuluan ezartzen duenaren bidetik naturako baliabideen antolamendu-planen onarketarako hiritarrentzako informazio prozesuari ere eragingo lioke.

Administrazio prozedura orokorrean jasotzen den printzipioa beste sail askoren arauetara ere ezarri ahalko litzateke: alegia Administrazioak nahitaez erantzun behar die hiritarrek edozein informazio publikorako tramitetan aurkeztutako arazoibideei.

* * *

Azaldu dugunaren **ONDORIO** gisa hau gomendatzen da: udalek edo iharduerak burutzen dituen beste edozein administrazio hirigintza planeamenduen onarketa prozedurek jarraitu behar duten hiritarrentzako informazio epean horiek aurkezten dituzten arazoibide bakoitzari eta guztiei arazoituta erantzun behar diete, Administrazio Publikoen eta Administrazio Prozedura Amankomunaren Erregimen Juridikoari buruzko azaroaren 27ko 30/92 Legeak 86-3. artikuluko 2. lerroaldian hori agintzen duelako. Erantzun horretan arazoibidea onartu edo atzera bota den, hori osorik edo zati batean egin den, eta hala izanez gero atzera zergatik bota den adierazi behar da.

Betebehar bera aldarrikatu behar da sailei buruzko beste edozein arau hiritarrentzako informazio tramite edo entzunaldia ezartzen dutenean, espedientea tramitatzeko ahalmena daukan administrazioa edozein delarik ere.

Azkenik, komeni da Administrazioak hiritarrentzako informazioan zehar arazoibideren bat aurkeztu duten guztiei espedientearen behin betiko onarketaren berri jakinaraztea.

7.3. FAMILIA UGARIEI BURUZKO EUSKAL LEGE BAT ONARTZEKO BEHARRA

I- Sarrera

Espanian familia babesteko politikak aurreko erregimen politikako zenbait baloreekin erlazionatu izan dira tradizionalki, baina horiek, adibidez emakumea etxeari lotuta egotea edo familia garatzeko bide bakar bezala ezkontza handiestea